

ПЪТУВАНЕ КЪМ КОРЕНИТЕ

Данка Стоянова

Резюме: Въз основа на една експедиция на югоизток по Поволжието докладът прави историческа съпоставка за пресичането на общите исторически моменти в развитието Волго – Камската и Аспаруховата България.

Ключови думи: град Суздал, град Владимир, „златният пръстен“, църквата Покров на река Нерли, Дунавска България, град Чебоксари, Котраг, Тангра, Мохамед, Чувашия.

Темата на доклада е въз основа на една изследователска експедиция по така наречения „Златен пръстен“ на Русия („Золотое кольцо“) – на югоизток по Поволжието. Посещението на древните Руски градове – музей – Владимир и Суздал, както и на някои други исторически градове и паметници по средното Поволжие – в древните земи на Волго-Камска България, даде възможност да направя една съпоставка в пресичането на общите исторически моменти и някои съпадения в историческата съдба на двете Българи – Дунавска и Волго-Камска.

Пътувайки на югоизток по Поволжието, там, където се сливат реките Нерли и Клязма, има едно забележително място в така наречения Разлив, близо до с. Богомилово, известно и във връзка с едно историческо събитие. Тук на фона на красивата природа се издига един уникален по своята архитектура паметник от XII век – църквата закрилница Покров (сн.3), построена в чест на победата на княз Владимир над волжките българи. Той ме заинтригува не само като образец на руската архитектура от XII век, но преди всичко като исторически паметник. Като архитектурен паметник той е забележителен със своята изящност на опростените пропорции и каменната резба, които внушително се вписват в поетичния природен пейзаж. Когато се вгледаме внимателно в каменната резба, нейният декоративен характер удивително напомня на Преславската школа и църковна резба. Заинтригувана от тези факти, у мен неволно възникна интереса от историческата

съпоставка за съдбата на нашите два народа: този тук на Балканите и този там на р. Волга, така наречената Волго-Камска България. Както е известно, тази Волго-Камска България е образувана от втория син на Кан Кубрат – Котраг със столица гр. Болгар, разположен до устието на р. Кама, и е просъществувала до края на XIII век. От X до XII век тя е била вече голямо държавно обединение в Средно Поволжие и притисната от перси, хазари и руси, водела упорита борба срещу татарите за отстояване на своята политическа и търговска самостоятелност.

фиг.1 Църква Покров на Нерли (1165г) - „Белия лебед на руската архитектура“ А. И. Херцен

По това време (1132 г.) Киевска Русия се разпада и започва периода на нейната феодална раздробеност. Едно от нововъзникналите княжества е Владимировско-Суздалското, което тогава граничело с Волго-Камска България.

Преди да говорим за пресичането на общите исторически моменти в развитието на тези две Бългрии и съвпаденията в историческата им съдба необходимо е да се спрем на следните факти:

1. Гр. Владимир, столица на Владимировско-Суздалското княжество, носи името на кръстителя на русите – княз Владимир (син на Светослав, предприел походи в Дунавска България и покорил Преслав). Княз Владимир не само приел християнството от българите, но и допринесъл за разпространението на старобългарската литература и християнството сред русите.

фиг.2 Гр. Владимир – Златната врата

2. През 1236 г. Владимировско – Суздалското княжество, а след това и Волжка България са покорени от татарите. През XIV век Волго-Камска България се разпада на две княжества: Казанско ханство с център гр. Казан и Астраканско ханство, подчинени на Златната орда. Днес за потомци на Волго-Камска България считат себе си чувашите, които живеят в Чувашката автономна република с център гр. Чебоксари и така наречените казански „татари“ – с център гр. Казан. Според руската статистика преди 20 години чувашите са били 20 млн., „татарите“ –

около 7 млн., а общо българите в бившия СССР - 13 млн.

3. При посещението в гр. Чебоксари (20 000 жители) удивително впечатление ми направиха гиздавите къщи, с градини, фонтани, цветя, както и гостоприемните хора, които с гордост посочваха, че са българи, наследници на другата - Волжка България. За общите ни корени още говореха крепостите с тройна ограда и историческите експонати в музея, подредени с умение и вещина: оръжия, седла, стремена, стрели, използвани от древните българи. Вълнуващо за мен бе откритието за еднаквост в шевиците, облеклото, орнаментите характерни и за българския етнос.

4. Друг момент, на който искам да се спра, е посещението ми в гр. Куйбишев (бивш гр. Самара). В Историческия музей на града най-трогващо за мен бе срещата със светинята на българското опълчение – Самарското знаме (копие). Тук, в Музея има цял отдел, посветен на българското опълчение със снимки, материали, предмети, които безусловно доказват, че главното му попълнение е било от дедите на волжките българи. Един исторически факт с по-малка известност е, че прославилият се със своята храброст волго-камски български опълченски дружини чак в гр. Плоещ се присъединяват към опълчението на Балканските български опълченски дружини, поднасяйки в дар извезаното от тях Самарско знаме. След Шипченската епопея волго-камските опълченски дружини били включени в редовната руска армия.

Ще завърша с една историческа съпоставка, потвърждаваща почти еднаквата историческа съдба на двата български народа – на Балканите и на р. Волга, живеещи в сходен ритъм:

1. Според чувашкия академик Г. И. Тафаев от „матерната цивилизация“ – Велика България, произлизат няколко Бългрии, но през X в. те остават две: Дунавска и Волжка, тръгнали по различен път на развитие – християнски и

мюсюлмански. Балакнските българи говорят на арийски диалект, а волжките на алтайски. Първите се сдружават със славяни, а вторите с перси, араби и викинги.

2. През IX в. българите на Аспарух сменят езическия бог Тангра с Христос, а българите на по-големия Аспарухов брат Котраг – с Мохамед.

3. Век и половина ние сме под византийско робство, а волжките българи под властта на татарите.

4. И двете Бългрии се освобождават след героична борба и изтощавайки врага, спасяват европейската цивилизация от имперските асимилации на византийци и монголи.

5. Неукрепнали, и двете Бългрии били погълнати от надигащите се млади империи – Османската и Руската. Османските власти ни причисляват към прените им гърци, а руските – към татарите „монголи”. Дълга да отбележа, че „татар” не етноним, а унижително прозвище на чужденци на монголски език – такава държава не е съществувала. Въпреки постоянните насилия и асимилация през 18 в. двамата духовни бунтовници – монахът Паисий Хилендарски и дервишът Хисаметдин Муслими написали две „истории на България” и сами запчнали разпространението им. Звънял гонгът на събудилото се българско самосъзнание: от едната страна: „... що се срамиш да се наречеш българин или са немали българите Царе и Царство?....”, а от другата: „... има ли по срамно от това – да оставиш великия си род в забвение и името ти да тъне под мръсотииите на поробителя?”

6. Но и в двете Бългрии унищожението и асимилацията не могли да бъдат пълни. През 1877-78 г. в резултат на Руско-турската война Дунавска България е освободена. През 1920 г. Тогавашното съветско правителство подписва решение за Чувашка автономия и от 1925 г. Чувашия е автономна република в Руската федерация, а за Казанска губерния – 1920 г.

В заключение искам да изразя своята надежда, че сега, когато българската общност навлиза в епохата на своя подем, се изискват повече обширни и постоянни проучвания с цел осъзнаването на това, което ни обединява. Наложително е да се отстранят всички предразсъдци, с които враговете на българщината са се опитвали и досега да разединяват българите, както особено неприемливи са например тези от религиозно естество. Повечето и по-обширни проучвания върху основата на общите ни корени и исторически връзки ще допринесе, според мен, преди всичко за формирането на общо българско народностно съзнание.

Литература:

1. Ашнати А. – Българите – башкри. Сф., 1998
2. Акад. Юхма М.Н. – Древние чувашы – Чебуксары, 1998г.
3. Бахши Иман – Джагфар Тарихы – Оренбург, 1997г.
4. Гусман Халил – Мы болгары, а не татары, Казан – София, 2000г.
5. Илиев Веселин – Забравените българи край Волга, Сф. 1997г.
6. Иванов В. П. и др. – Чувашы. Этническая история и традиционная культура, Москва 2000г.
7. Маджаров Х. Р. – Големия заговор срещу българите, кн.1, Варна 2001г.
8. Михаил Бащу Ибн Шаме Тебир – Сказание за дъщерята на хана. Епосът на прабългарите – 882г., изд. „Агато”, София 1997.

За контакти:

Данка Стоянова

GSM: +359 89 789 8965

E-mail: valentinbs@mail.bg